

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

ניצחון ישראלי יקר: ממלחמת התקומה ללגיטימציה לעסקת המאה

מאת ד"ר סא"ל (מיל') שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 2,365, 28 בינואר 2026

תקציר: מלחמת חרבות ברזל (מלחמת התקומה) הצליחה לאחר שנתיים עקובות מדם ובמחיר כבד להביא להישגים צבאיים ומדיניים משמעותיים. שני ההישגים המשמעותיים ביותר הינם, שיקום ההרתעה הישראלית תוך הדגשת מחיר ההפסד לצד התוקף (הרתעה באמצעות הרס האויב ותשתיותיו) וההישג המדיני החשוב של החלטה 2803, אשר מעניקה לראשונה מעמד לגיטימי ונתיב לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני תוך התבססות על תוכנית המאה של הנשיא טראמפ. לתוכנית יש סיכוי ריאלי להיות מיושמת בפועל תוך שדרוג הסטטוס קוו הקיים, היא אינה שוללת את הקמת ההתנחלויות היהודיות בגדה המערבית ואף מאפשרת לישראל בתנאים מסוימים לספח עד שלושים אחוזים משטח הגדה. כך יוצא שחמאס, המציג עצמו גם כארגון שחרור לאומי-אסלאמי, הוביל בפועל להכרה בינלאומית של מועצת הביטחון באפשרות סיפוח ישראלי של חלק משמעותי משטחי יהודה ושומרון.

מבצע מבול אלאקצא (טופאן אל-אקצא) או מלחמת חרבות ברזל (מלחמת התקומה) הולך ומתברר גם כניצחון ישראלי, צבאי ומדיני כאחד. המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר הובילה להתמוטטות רצועת האש מסביב לישראל שהורכבה מארגונים לא מדינתיים, חזבאללה בלבנון, חמאס והג'האד האסלאמי בעזה, הח'ותים בתימן, מליציות שיעיות בעיראק (כוחות הגיוס העממי, כתאב חזבאללה ועוד), והצבא הסורי של בשאר אל-אסד. לכוחות אלו יש להוסיף את הרפובליקה האסלאמית של איראן אשר תמכה ומימנה את ארגוני הפרוקסי הללו והכינה אותם ליום פקודה. תפיסת הביטחון האיראנית ראתה בארגונים אלו חגורת הגנה הכרחית. בעשור האחרון מ-2014 ואילך ישראל הייתה מורתעת כפי שלא הייתה מעולם. הכוח הצבאי המשולב של ארגוני הפרוקסי מסביב לה הגיע לשיטתם למאזן אסטרטגי עם ישראל בשל יכולות הטילים, המל"טים והכטב"מים שהיו ברשותם. אולם קצת יותר משנתיים מפרוץ המלחמה תמונת המצב שהייתה נכונה ל-6 באוקטובר שונה לחלוטין.

צבאו הסורי של בשאר אל-אסד התמוטט. ישראל כבשה את מלוא החרמון ושולטת באש ובתצפית על חלק ניכר מדרום סוריה (שטח של כ-440 ק"מ), חזבאללה של ינואר 2026 אינו אותו ארגון אימנטי שהיה בעל כ-150,000 ראשי קרב המכוונים נגד ישראל. רבים מפעילי הארגון מתו ביניהם גם כאלה שהיו אגדה בחייהם בעולם הערבי, כמו סיד חסן

נצראללה, מזכ"ל חזבאללה. ישראל שולטת בנקודות אסטרטגיות בלבנון ומגיבה ללא הרף סביב הפרות של הפסקת האש. חלק ניכר מכפרי דרום לבנון הרוסים. איראן, הספונסרית של ארגוני הטרור, והמדינה שתרמה יותר מכול לפרוץ המלחמה הנוכחית שקועה בצרות נוראיות מבית ומחוץ. מלחמת 12 הימים ביוני 2025 החלישה בצורה ניכרת את צבאה ופגעה במתקני הגרעין שלה. המצב הפנימי בה מבעבע ולא ברור כיצד תצליח המדינה לשרוד. גם הח'ותים ספגו פגיעות קשות שהשביתו את נמלי התעופה והים לפרקי זמן וגרמו להם לנפגעים רבים. אולם השאלה המעניינת היא מה קרה וקורה בעזה.

במהלך המלחמה נהרגו ברצועת עזה מעל ל-70,000 איש (לפי משרד הבריאות של חמאס). **לפי צה"ל**, מעל 23,000 מההרוגים הינם מחבלים. כלומר יחס של בין 1:3 ל-1:4 במונחים של לחימה בשטח אורבאני. מרבית הבתים בעזה הרוסים. מטרת המלחמה העיקרית ברצועת עזה היו החזרת כלל החטופים לישראל, ופירוק היכולות הצבאיות של חמאס. במובן הזה ישראל כמעט עמדה במטרתה. כלל החטופים הוחזרו לישראל וחמאס איבד חלק ניכר מכוחו הצבאי. יכולות ירי הרקטות של חמאס, שבהם הייתה עיקר גאונות הארגון לפני המלחמה – כמעט ונמחקו. מפקדיו הצבאיים המרכזיים ביניהם רבים שהפכו לאגדות בחברה הפלסטינית עוד בחייהם כמו מחמד ד'יף, מרוואן עיסא, יחיא סינוואר, מחמד סינוואר, ראד סעד, אחמד ע'נדור ועוד - חוסלו. אסמעיל הניה וצאלח ערורי ראשי הלשכה המדינית של חמאס, חוסלו בזה אחר זה בינואר 2024, וביולי 2024. גם סינוואר שהחליף את הניה בראשות הלשכה חוסל באוקטובר 2024. בחמאס מתנהלת כיום מערכת מתוחה למינני היורש הבא שיעמוד בראשות הלשכה המדינית המתנהלת כרגע דרך הנהגה משותפת הכוללת את ח'ליל אל-חיה וח'אלד משעל. די בתוצאות הללו להבין כי למרות שההרתעה הישראלית נכשלה כישלון חרוץ במניעת המלחמה, ישראל שיקמה את הרתעתה באמצעות גביית מחיר כבד מאוד מהגורמים שאיימו עליה ובראשם איראן וכלל ארגוני הפרוקסי שאיימו על קיומה. כלומר הדוקטרינה הישראלית היום היא **הרתעה באמצעות הרס**.

ב-10 באוקטובר 2025 נכנס לתוקף הסכם הפסקת האש בין ישראל לבין חמאס, הסכם שסיים את המלחמה בת השנתיים. ההסכם מבוסס על תוכנית עשרים הנקודות של הנשיא טראמפ שאושרה בהחלטה 2803 של מועצת הביטחון של האו"ם ב-17 בנובמבר 2025. **ההחלטה היא לא פחות מדרמטית**. סעיף 2 מאשר כי מועצת הביטחון של האו"ם מקבלת בברכה את הקמת מועצת השלום וממשלת מעבר ובה דמויות בינלאומיות לשם פיתוח רצועת עזה ושיקומה, עד אשר תשלים הרשות הפלסטינית באופן משביע רצון את תוכנית הרפורמות שלה, כפי שבא לידי ביטוי בהצעות שונות ובכללן **תוכנית השלום של טראמפ מ-2020** גם בסעיף 9 בתוכנית 20 הנקודות של הנשיא טראמפ מוזכר כי מועצת השלום שבראשה יעמוד הנשיא טראמפ תהיה הגורם שיאשר את עמידת הרשות הפלסטינית בהתחייבותיה בהתאם להצעות שונות **ובכללם תוכנית השלום של הנשיא טראמפ מ-2020** (הדגשת המחבר). זוהי ההתייחסות הראשונה של מועצת הביטחון של האו"ם לתוכנית השלום של הנשיא טראמפ מ-2020.

ההחלטה מעניקה לתוכנית זו שזכתה גם לכינוי "עסקת המאה", (*Peace to Prosperity*: *A Vision to Improve the Lives of the Palestinian and Israeli People*) מעמד לגיטימי ובינלאומי מחייב. תוכנית המאה של הנשיא טראמפ אומנם תומכת בפתרון שתי המדינות אך מדובר בפתרון שטראמפ עצמו הגדיר כפתרון ריאליסטי. תוכנית המאה מציבה תנאים ברורים לרשות הפלסטינית ובכללם הימנעות מצעדים בינלאומיים חד-צדדיים נגד ישראל. התוכנית מציעה יתרונות כלכליים ברורים לפלסטינים כולל השקעה של כחמישים מיליארד דולר לאורך עשר שנים כדי לשפר את הכלכלה הפלסטינית ורמת המחיה שלהם. התוכנית גם מבטיחה כי 97 אחוזים מהפלסטינים יהיו תחת ריבונות פלסטינית. התוכנית נדחתה באופן שרירותי על-ידי הפלסטינים ולא קיבלה מעמד בינלאומי מוכר בשום פורום בינלאומי עד להחלטה 2803.

עסקת המאה נדחתה בחריפות כמעט עליידי כלל מדינות ערב והרשות הפלסטינית בשל הריאליזם שבה. ההצעה קובעת כי האחריות על הגבולות תישאר בידי ישראל. מאפשרת לישראל לספח באופן רשמי וחוקי את ההתנחלויות ובקעת הירדן (כ-30 אחוז משטחי הגדה המערבית), מכירה באפשרות של תיקוני גבול לאורך כפרי "המשולש", כמו טייבה, קלנסווה, טירה ועוד. קובעת כי ירושלים הפלסטינית תוקם במרחב הפלסטיני מכפר עקב לאבו דיס ולא בירושלים המאוחדת שתישאר בירת ישראל. עסקת המאה גם מסיימת את סוגיית הפליטים הפלסטינים ומקבלת את הטענה הישראלית לסימטריה בין הסבל של הפליטות היהודית של כ-800,000 יהודי ארצות ערב ובין הפליטות הפלסטינית של 1948. מרבית הפליטים הפלסטינים במדינות ערב ובמקומות אחרים לא יורשו לחזור פרט למספר קטן, אולם יקבלו פיצויים. למעשה לאחר החתימה על תוכנית השלום על-ידי הפלסטינים, אונר"א תפוק והסכסוך הישראלי-פלסטיני לפחות מבחינת התביעות המשפטיות יסתיים. מתן מעמד חוקי ולגיטימי לעסקת המאה בהחלטה מחייבת של מועצת הביטחון של האו"ם מכרסם את תוקפה המשפטי של החלטה 2334 של מועצת הביטחון מ-23 בדצמבר 2016 (בתקופת משטרו הדמוקרטי של הנשיא ברק אובמה). בהצעה מ-2016 ההתנחלויות מופיעות במפורש כ"לא חוקיות וכהפרה של החוק הבינלאומי". החלטה 2334 מתייחסת לפתרון שתי המדינות כמבוסס על החלטה 242 ו-338. החלטות אשר קראו לישראל לצאת משטחים שנכבשו ב-1967. ההחלטה הנוכחית 2803, מעניקה לתוכנית המאה של הנשיא טראמפ מעמד לגיטימי ומציינת אותה במפורש כבסיס לשלום יציב ובר קיימא. ובכך היא מעניקה לגיטימציה בינלאומית גם להתנחלויות אשר יישארו בריבונות ישראלית במסגרת תוכנית המאה.

לא פלא שבחמאס מאוד לא מרוצים מההחלטה לסיום המלחמה שהתקבלה בלחץ חלק ניכר ממדינות ערב. אלמלא המלחמה והמצב הנואש של חמאס לאור חולשתו הצבאית, וכישלון ציר ההתנגדות בראשות איראן להשיג את מטרותיהם במלחמה, החלטה זו לא הייתה מתקבלת. רוסיה וסין שנמנעו בעת קבלת ההחלטה היו מטילות וטו כפי שעשו מספר פעמים כדי למנוע החלטה זו מלעבור. באתר חמאס, אכן מדגישים את [ההומניטרי](#) החמור שלא הותיר לחמאס ברירה אלא להסכים להפסקת האש ולתוכנית עשרים הנקודות של טראמפ מתוך מטרה לשנות אולי חלק ממנה כמו למשל למנוע את פירוק חמאס מנשקו. לא מעט מאמרים באתר חמאס מרכז המידע הפלסטיני אכן מתייחסים לטיעונים אלו. למשל מאמרו של העיתונאי המצרי [ואיל קנדיל](#) השייך לאופוזיציה המצרית.

בשלב זה לא ברור כיצד תיושם הפסקת האש שנכפתה על חמאס. השלב הראשון של שחרור מספר אסירים והחזרת החטופים החיים והמתים לישראל הסתיים, אולם עתידם של השלבים הבאים לוט בערפל. גם אם תוכנית עשרים הנקודות תוגשם במלואה, ישראל תיסוג לרצועת ביטחון בתוך רצועת עזה (פרימטר) והפלסטינים יאבדו עוד שטח שלכאורה "שוחרר" בעקבות ההתנתקות מעזה ב-2005. חמאס שהוקם כארגון שמטרתו לכבוש את ישראל ולהקים בה מדינה פלסטינית על כל השטח המשוחרר, לא רק שנכשל בהשגת מטרתו אלא גרם לכך, שישראל קיבלה סוג של לגיטימציה בינלאומית חשובה ליישם את מדיניות ההתיישבות שלה בהתאם לתוכנית השלום של דונלד טראמפ.

ד"ר (סא"ל מיל") שאול ברטל הוא חוקר בכיר במרכז בס"א ועמית מחקר במרכז ללימודי המזרח באוניברסיטת ליסבון (Instituto do Oriente (IO) at the University of Lisbon) במהלך שירותו הצבאי שירת במגוון תפקידים ביהודה ושומרון. לימד במחלקה לתולדות המזרח התיכון ובמחלקה למדעי המדינה.